

UJ KELETI

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

„Otthon“

Ötszázötven zsidó koponya a világ négy sarkáról: érdekes, felejthetetlen látvány lehet laikusnak és művészembernek egyaránt. Az író a faji jelleg elváltozásait figyelheti bennük, azokat az idegen sajátosságokat, amiket az idegen klíma és az idegen környezet okozott és megfigyelheti a lelket, minden külső idegen-szerűség ellenére mégis egy, mert zsidó. A festő vagy a grafikus ugyanezt a maga ecset-jével vagy ceruzájával fejezi ki, hogy szinte az első pillantásra felismerjük: ez jemeni zsidó, az skandináv, amaz kínai, a másik angol, francia vagy amerikai. De zsidó valamennyi, egytestvér, noha sok-sok évszázad távolította el őket egymástól. Akiknek a kongresszusról még a befejezés előtt haza kellett jönniök, mert az egzisztenciájuk szorította őket, nagy szivájdalommal hagyták ott a testvérek gyülekezetét és életük legszebb emlékei közé raktarozták a nagy találkozót. Végre a munkában és a viselkedés gondolatában egyesült egész Jiszrael. Ezernyolcszázötven évvel ezelőtt kezdődött a nagy emigráció, — a száműzöttek erős hittel szaladtak világra: jövőre visszatérünk. Esztendő esztendőre mit efele, nemzedék nemzedék után halt el és csak ma kezdődhet meg a visszaözönlés. Százézer zsidónak készítjük elő a talajt — az első százézer lesz a legnehezebb, mondja Artur Ruppín, ha ez egyszer künön lesz, jöhetnek a többi százérek.

Az első százézer. A legelső már künön is van. Talán csak kilencvenézer, de hiszen mégis ez volt a kezdet kezdete, a feladat legnehezebb része, amin már túlvagyunk. Ez a mostani százézer, amelyet ezekben az években akarunk telepíteni, már a második százézer lesz. És az ország lassan lassan mégis a miénk lesz. Ó feledhetetlen uttorok! Óvák a dicsőség, akik a tiz körmükkel kapartak életet a meddő talajon. Itt van a mi ősz Glasner Mósénk, aki Akiba rabbi ifju rajongásával kísérte a békes zsidók új Barkochba-mozgalmát: ötszázötven negyszerű testvér közül egyet látott csupán, az erős, tagbaszakadt, söterszakállu, napbarnított földművest, akit Petach-Tikva, a palesztinai zsidó kolónia küldött delegátusnak a kongresszusra. Hatalmas terfú, csupa izom, magas homlokú és nyílt szemben Erec Jiszrael boldog egy mosolyog, most harminc éves. Sose érezte magán a galut nyugtát, mert az apja volt a rettenhetetlen cheluc, aki kimenés és verekedett a sóvárgott földdel. Órák hosszat beszél erről a petachtikvái parasztról az agg kolozsvári főpap, lelkesedik a testi szépségeért, idési különös, önérzetes szavait: „Ugy nyom ez az idegen levegő, ahol megtört idegenek a testvéreim. Igazán jól csak „otthon“ érezheti magát az ember. Ott van az igazi szabadság és az igazi felszabadulás.“

Ötszázötven zsidó benne van ebben az egyben. Nem csoda, hogy Glasner főrabbi csak ezt az egyet látta, hiszen ez az egy a kulmináció, ez a végső cél. Ide kell eljutnia, mind az ötszázötvennek és azoknak a százéreknek, akiket az ötszázötven képvisel. Ne csak a koponyánk legyen író és képirod stúdiuma, de atlétatestünk, izmos két karunk, napbarnult bőrünk, a szemünk és a homlokunk, ahonnan új szabad égbolt nevet a világba. Ide kell eljutnia végül egész Jiszraelnek, amely a legnyugatibb szabadság országában is csak vendég, csak a szivélyesség jogait élvezi, mert éreznie kell, hogy a barátságot bármikor felmondhatják. Igazán jól csak egyhelyütt érzi majd magát, ott, ahol már ma otthona van a

zsidónak. A cionizmus előrenyújtott szimata a népnek, megérezte vele, amit az a petachtikvai szántóvető szavakba formált, hogy nyom az idegen levegő, csak megtört idegenek a testvérek. Nos nincs más megoldás: ki kell jutnia egykettőre az új százéreknek, a földhöz kell rögzíteni az új nemzedékeket és azokat az eljövendőket, akik világosan megérik, amit a palesztinai delegátus megérezett a sza-

bad Karlsbadban s amit a szabad kulturán élő testvérek még itt-ott nem mernek bevallani maguknak. És követnie kell a következő százéreknek a mai telepítést, hogy mihamar itt legyen az idő, amikor a galut sápadt és csenevész zsidója legyen a megbámult kivétel a hatalmas szálas-vállas szántóvetők között, akik újra összegyűlnek örülni egymásnak és nagy ügyeikről tanácskozni egymással.

Glasner Mose főrabbi a kongresszusról

A Tóra megbecsülése — A vezetőség és a Mizrahi — Erec Jiszrael zsidója

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kongresszus erdélyi delegáltjai közül ma Kolozsvárra érkezett dr. Fischer Tivadar, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség elnöke, Glasner Mose főrabbi, a Mizrahi delegáltja és Ferenc Mendel főtitkár. Mindenki az elragadtatás hangján beszél a kongresszusról, amely külső imponátságában fölemelő volt, bensőségében pedig felejthetetlenül mély és közvetlen. A sportegyesületek felvonulása kétféle zászló alatt zeneszóval, a sportter sok-ezernyi nézőközönséggel, a női sportolók szabad gyakorlata az egész városra és a fürdő-közönségre nagy hatást tett. A világhírű fürdőhelyen különben a másnemzetiségűek is melegen érdeklődtek a kongresszus lefolyása és határozatai iránt: a zsidó kérdés, a zsidó nacionalizmus reneszánsza mindenkit megkapott, a városban egyébről nem beszélgettek, mint a kongresszus eseményeiről. A világsajtó száz-százhusz legjava publicistával képviseltette magát, a Timestól kezdve a Matinen át a berlini és a lengyel lapokig, minden komolyabb újság kiküldte egy-egy munkatársát, akik lázas munkával látták el a hirszolgálat munkáját.

Glasner főrabbi nyilatkozata

Glasner Mose főrabbi, aki a két napi fáradalmas utat fiatalos erővel bírta, benyomásairól ezeket mondta munkatársunknak: — A nagyszerűség hatása alól, amit a kongresszus rám tett, nem bírok felocsudni. Ennyi kiváltságos elmét, ennyi önfeláldozó lelkesedést, ennyi szorgalmat, képességet a világ egyetlen parlamentje nem mutathat föl. És senki nem tagadhatta, a legmegcsontosodottabb asszimiláns sem, hogy ezek a férfiak nemcsak a világ cionistáit, hanem a világ zsidóságát képviselték. Az emberi faj elitjének egy csoportja adott itt találkozót egymásnak. A tudomány nagyjai, a közgazdaság kiválóságai, az irodalom és művészet kiváltszöttjai jöttek a kongresszusra.

— A mizrachisták között helyet foglalt a vilnai, a berdicevi és a kievi rabbi. Przemyszlból eljött a híres Schmelkes, Drohobyczból az öreg tiszteletreméltó Schapira és Sadagorából Friedmann, a keleti zsidóság egyik legnevesebb chaszidja. Petach-Tikva rabbija is eljött, továbbá Fischmann és Schönfeld rabbi Jeruzsálemből. Ez csak azt bizonyítja, hogy a zsidó konzervatív elem a cionizmus táborában van. Személyi és elvi kérdésekben egyaránt közösen szavaztunk.

— Önérzetes, fegyelmezett és zárt sorokban való föllépésünk sokat használt a Tóra ügyének. A Ceire Cionban csoportosult ifjuság

belátta és erről határozataiban is kifejezést adott; hogy Erec Jiszrael újjáépítése körül a vallási alapot nem lehet nélkülözni. A vezetésben és a bizottságokban is helyet foglaltak a mizrahi képviselői. Az új szervezeti szabályzat intézményesen biztosít számunkra befolyást az ügyekre.

A vezetőség magatartása

— A vezetőség nem konzervatív része hogy viselkedik a mizrahi követekkel szemben? — kérdeztük.

— Erre csak azt felelhetem, hogy a vezetőség komoly, minden kétértelműséget kizáró előzékenységet tanúsított. Egy mizrahi-konferenciánkon, amelyen Struck hírneves festőművész elnökölt, megjelent Weizmann és Szokolov és azt az ünnepélyes kijelentést tették, hogy semilyen intézkedést nem kívánnak fogadtatni, amely a Tóra törvényeivel ellentézik. Ezt a kijelentést meglegedéssel vette tudomásul az egész mizrahi frakció.

— Kik a mizrahi keleti és nyugati zsidóságának vezetői?

— A keleti zsidóság Farbstain, a lengyel parlament egyik tagja, az amerikaiaké a hírneves dr. Mayer Berlin, a németeké Struck festő, Erec Jiszraelé Fischmann rabbi. Nagy hatást tett ránk Cook jeruzsálemi főrabbi levele, amelyben üdvözöl bennünket, törekvéseinkkel azonosítja magát és sok sikert kíván munkánkhoz.

A legfőbb vallási fórum

— Főrabbi urnak volt-e különösebb indítványa?

— Volt egy indítványom, amelynek sorsa fölött azonban ottlétemkor még nem döntöttek. Arról szól, hogy az új statutumokban ismertessék el vallásügyi elvi kérdésekben a jeruzsálemi főrabbinátus legfőbb rituális fórumként. Azonfelül pedig, hogy a főrabbinátus a jövő kongresszusokon három szavazati joggal felruházott taggal képviseltethesse magát.

Glasner főrabbi azután elmondotta, hogy legmélyebb benyomást egy fiatal delegátus tett rá, aki Petach-Tikva zsidóit képviselte a kongresszuson. Hatalmas szál ember, csupa izom, tiszta, nagy homlokkal, nyílt tekintettel, szabad fellépéssel. Ez a férfi ott született már Palesztinában és egyike volt azoknak, akik a jaffai támadások alkalmával százhusz emberével két napig tartó harcban állotta a négyezer arabból álló sereg támadását. Ez az ember mondotta neki, hogy nem érzi jól magát Európában, holott a legszabadabb országban van, egy modern városban. De Erec Jiszrael tiszta kelet, szabad levegőjét, illatát semmi a világon nem tudja pótolni. Általában a palesztinaiak fellépése annyira önérzetes és biztos, hogy az ember szinte csodálkozik a két végtelen: a a gólusz-zsidó alázatosságán és a szabad palesztinai zsidó gyönyörű, megejtő férfiaságán.

A Palesztina-vita a kongresszuson

Kifogások és tanácsok

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Karlsbad, szept. 13. A tizenkettedik ülés, amelyen Szokolov elnököt, földművelési kérdésekkel foglalkozott, amelynek hozzászólói: Dyk agrónomus, Wilkansky és Ettinger a kvacatgyról beszéltek. Wilkansky szerint a német kolóniáknak kell mintául szolgálni. Ezeknek ugyanis a többoldalúság az alapelvük. Az egyoldalú gazdaság légvárral egyenlő, vajjon a mosav ovdom, vagy a kvacarendszert fogadjuk-e el — ugymond — ez már izlés dolga; határozzon róla a kongresszus.

Eliezer Jaffe kifogásolja, hogy a végrehajtóbizottság a kolonizációról szóló jelentést olyan emberre bizza, aki már 15 év óta nem tartózkodik Palesztinában. Dr. Soskin jelentése, szerinte nem alapos munka, inkább valami elmefuttatásféle, ami jól beillik egy újság tárcarovatába, de nincsen helye itt, ahol alapos, minden oldalról megvilágított problémákat feszegetünk.

Selkin beszéde után, aki a bevándorlás tempójáról tartott előadást, az ülés végetért.

A romániai zsidóság mellőzése

A tizenharmadik ülést Kaplansky helyettes elnök nyitotta meg.

Az első szónok dr. Nacht, a Mizrahi-frakció részéről tiltakozik a román zsidóság mellőzése miatt.

— A romániai zsidóság a cionizmusban mindig első helyen állott és mindig fontos és eredményes munkát végzett. Mégis mostohán bántanak velük — mondotta.

Azulán Braunstein mérnök egyik levelét olvasta fel, amelyben nagyon panaszkodik, hogy a román zsidókat Palesztinában meg nem érdemelt bánásmódban részesítik. Dicséri Ussiskint, aki megvalósította béléscink ama mondatát, hogy az ember föld nélkül nem ember. Viszont gondoljuk meg, hogy a föld sem ér semmit ember nélkül. Ezért nem szabad a román zsidóságot lenézni és vele könnyelműen bánni. Kéri a kongresszust, hogy Brandeissal béküljenek ki és határozottan tiltakozik a kritika ellen, amellyel Herbert Samuel működését illeték. Legyünk — mondotta — testvérek és közös és vállvetett munkával induljunk feladatunk megoldása felé.

Teitelbaum mizrachista követeli, hogy a chaluka-zsidókat, akik eddig megalázott sorban, alamtársaból éltek, vonják a produktív munkába.

A gyarmatosítás kritikája

Dr. Gottlieb (Lengyelország) rövid beszéde után dr. Kogan Brenstein (Beszarábia) sajnálja, hogy

a kolonizáció kérdése körül alig jutottunk előbbre. A gyarmatosítás munkája még mindig emberbaráti alapokon folytatódik. A maaszert az emberek nem akarják komoly adónak venni, inkább adományfélének. Ezzel szemben a munkások 30 százalékát adják jövedelmüknek a Keren Hajjeszód javára és még sem csapnak nagy hűhót vele. Országunkat nagy szabású tervek szerint akarjuk újjáépíteni. Az újjáépítés módjáról két vélemény van forgalomban. Az egyik szerint a munkások dolga ez, a másik szerint a tőkéé. Beszarábiában igen sok munkás él, aki nagyon szívesen menne Erec Jiszraelba, de még nem történt semilyen lépés, hogy tömegesen kiszállítsák őket oda.

Dr. Schmorák (Keletgalicia), dr. Brutkus (Oroszország), Dr. Rufeisen (Csehszlovákia) a hivatatos agrónomusok jelentéseikhez szólnak hozzá.

Végül dr. Soskin emelkedett szólásra, aki az ellene emelt kifogásokat pontról-pontra visszautasítja. Igaz ugyan — ugymond — hogy már régóta tavol van Palesztinától, de ez idő alatt is állandóan gyakorlati és elméleti mezőgazdasággal foglalkozott.

A munkások részese

A tizennegyedik ülést Berlin helyettes elnök nyitotta meg. Az első szónok az angolországi Morris Mayer, aki kíváncsún tartaná az angol szisztema bevezetését a palesztinai új közgazdaságba. Ez a rendszer ugyanis a kapitalistáknak és a munkásoknak a haszonban való aránylagos részeseidéből áll. A dolgozók is ilyen módon érdekelve vannak a vállalat eredményében és ehhez igazodnak munkájukban. Maga Robert Cecil is támogatja ezt az új rendszert.

Rubasov (Poale Cion) a föld és a munka nacionalizálását követeli. A föld a népe, a föld hozadéka pedig azoké, akik megmunkálják. Fontos, hogy a munkásság iránt meg legyen a bizalom, minthogy a munkásság van hivatva a cionizmus megvalósítására.

L. Levite (Lengyelország) panaszkodik, hogy az ügyek élén nem mindig arra való emberek állnak és szakavatottság híján, sokszor a legnagyobb bajok támadnak.

A tizenötödik ülésen Körner mérnök műszaki javaslatokat terjeszt be. Keisermann (Kanada) rámutat arra a nyugtalanságra, amely Kanadában széles körökben észlelhető, a nagyfokú zsidó bevándorlás miatt.

Ezzel a Palesztina-vita egyik része lezárult.

A kultur-vita

Következett a kultur-vita, amelyet Szokolov elnök nyitotta meg. Az első szónok dr. Lurie a nevelésügyről tartott hosszas és kimerítő beszédét. Dr. Sch. Levin a propagandáról beszélt, dr. Hilkovich (Amerika) az amerikai zsidó orvosok üdvözlését tolmácsolja, végül Szokolov bejelenté, hogy

Jaffában a zsidó írók szövetségét alkották, amelynek célja a heber irodalom fejlesztése és a heber írók egzisztenciális érdekeinek védelme. A szervezet kooperatív alapon álló kiadóvállalatot létesít, amely elsősorban a jaffai pogrom alatt tragikus halált halt Brenner műveit fogja kiadni.

A tizenhatodik ülésen dr. Niemirower (Románia) tartott zsidó propagandáról a zsidó egyetemről és a zsidó nemzeti könyvtár istápolásáról hosszabb beszédet.

Dr. Tschernowitz (Mizrahi) kifogásolja, hogy sokat politizálnak az iskolákban. R. Gold (Amerika) kifejti, hogy az amerikai zsidó kispolgár kevés idő felett rendelkezik, türelme sincs sok és azért szereti, ha a munkában békét és harmóniát tapasztal. Mint-hogy ellensége a valóságoknak és megrázkódtatásoknak, szereti az egész vonalon az egységet. A cionizmus zöme ilyenekből áll, ez a nép és a nép szavát respektálni kell. A Keren Hajjeszód feladata lesz megfizetni a cionizmust és az egész zsidóságot az egyenletlenségtől. Javasolja külön nevelésügyi tanács felállítását.

Dr. Glückssohn (Palesztina), dr. Bienenstock (Keletgalicia) és Sprinzak (Palesztina) hozzászólása után a XVI-ik ülést bezárták.

A sékelfizetők

A tizenhetedik és tizennyolcadik ülés szónokai közül R. Lichtheim (London) rámutatott a sékelfizetők tekintélyes számára, amely ezáltal olyan nagy, hogy méltán képviseli az egész zsidó népet. Azelőtt 200 sékelfizető után küldtünk delegátusokat, most már csak 2000, legközelebb azonban csak 2500 sékelfizetőnek lesz joga magát képviseltetnie. Nagy jelentőséget tulajdonít az Országos Szervezetek és a pártszervezetek között a szoros együttműködésének. Az együttműködés módjaira nézve javaslatot terjeszt elő. Szóvá teszi azonfelül a vezetésben bekövetkező szervezeti újításokat.

Dr. Emil Margulies (Csehszlovákia) a szervezeti szabályzat revíziójának jelentőségét olvassa fel, a szervezeti bizottság nevében. A szabályzathoz hozzászólanak dr. Kollenscher, Hindes, Jean Fischer és Stricker.

A Zsidó Nemzeti Alap országunk földjét akarja népünk köztulajdonába visszavásárolni, (akik a föld, azé az ország!), a Keren Hajjeszód a fejlett európai állami élet alapjait akarja lerakni e visszaváltott földön, a Tarbut-Kulturalap pedig a sivatagi vándorlás nevelési alapja.

Egy csomag levél

Írta: I. L. Perez

(Kövés Ilona fordítása)

Gyakran zug a tülem és egész nap fáj a fejem. És ezek ellen nincs jobb orvosság, mint egy darab papír, melyen aranyos Chanemnak levelet írok.

Drága asszonykám! Semmit sem titkolok el előtted. Mindent el kell beszélnem Neked. Még mindig tanulok misnát; mert az egész talmudot még mindig nem szerezhettem be és tudod-e miért, mert a pénzt másra használtam fel.

Tud meg, aranyos Chanem, hogy az emberek mindenütt egyformák. Itt ugyan mind azt kiáltják: „Szabadság!”, azonban ez a szabadság nem ér egy hajtófat! Itt is gyűlölik a zsidót. Sőt talán itt még jobban gunyolják mint máshol. Itt ugyan nincsenek kutyák, melyek megugassák és kabátja szárnyát letépjék, de szemtelen fickó akad e ég. Amint a hosszú kaitánt megpillantják, kiabálni kezdenek:

— Jew! Jew!

Az ő nyelvükben ugyanazt jelenti, amit nálunk a: „Shid”. És követ és piszkot dobnak utána. Piszkokban hala Istennek, itt sincs hiány. Mit tehettem egyebet? Azt tettem, amit minden zsidó. A fülem mögé fésültem a pejeszt és részletfizetésre „daits” ruhát vettem. Most már tudod, mire ment el a pénz. És ha Te — ha Isten is akarja, — szintén idejössz, kénytelen leszel más ruhát viselni. Mert szükség törvényi bont. És itt a szokás ilyen!

Azt írod, hogy Genendel nem tetszik Neked. Nem értem, mi kifogásod van ellene. Kötelességem megtéríteni más embereket? Azonkívül meg vagyok győződve róla, hogy ő

mindezt a mindennapi kenyérért teszi. Alapjában véve tiszta lélek. Egész nap, mialatt én Lejbbel, a chazennel, a gyárban vagyok, főz és mos és takarítja a szobákat. Csak este megy valahová atyjával, ahol táncol és énekel. Én otthon maradok, Tórárt tanulok és Neked írok. Éjfélfélté jönnék haza. Ekkor együtt teázunk és aludni megyünk.

Azt hiszed, írod, hogy Genendel lopta el a kanalat, amely neked akkor hiányozott. Nem tudom, mit mondjak erre!

Lehet, hogy Genendel nem nagyon jámbor, de idegen tárgyat, — Isten drizz, — talán-mégsem érint. Csak nehogy megtudja vádaskodásodat! Valóban úgy bánik velem, mintha testvére lennék. Minden pillanatban megkérde tőlem, nincs-e szükségem tiszta ingra, vagy még egy pohár teára? Igazán jó gyermek. Mindent, amit keres, odaadja az apjának. Látnád csak, milyen tisztelettel bánik velem, holott az egyáltalán nem érdemli meg. Mert gyakran részegen jön haza és borzasztó hülyeségeket beszél össze-vissza.

Lejb, a chazen meg is mondta nekem, hogy lánya részére hozományt takarított meg és mielőtt egy ezrebe lesz, férjét fog neki keresni, aki Mózes és Izrael törvényei szerint a chuppe alá vezet. Akkor nem fog többé idegen embereknek énekelni. Nem tudom, komolyan lehet-e venni, azonban adja Isten, hogy tényleg úgy legyen és csunya foglalkozását abahagyja.

Genendel is ott volt, amikor ő ezt elbeszélte és elpirult, amint az igazi zsidó leányhoz illik. Valószínűleg egyetértett apja-e szándékával. Azért arra kérek, édes Chanem, tartózkodjál hamis vádaktól és rágalmaktól. Nem illik és igazságtalan. Csak hiszvárosi em-

bernek való az ilyesmi. Te azonban, aranyos Chanem, nemsokára Amerikába jössz. Itt egész mások az asszonyok: higgadtabbak, komolyabbak és ép úgy el vannak foglalva, mint a férfiak.

Azonkívül a Te Smuel-Mejeséd sem nem suszter, se nem sneider, hogy hozzád hűlten legyen. Nem is szabad ilyesmire gondolnod, mert ez nagyon bánt engem. Szavaid mint élés és sebzik lelkemet. És ha Lejb, a chazen és leánya ebből valamit megtudnának, azonnal itt hagynának engem. Akkor az én oly egyedül maradnék, mint a pusztában és ismét haza kellene térnem: mert még mindig nem tudom az itteni nyelvet és anélkül sem ki, sem be nem mozdulhatok.

És most, édes Chanem, arra kérek Téged: adj tollat kicsi fiunk kezébe, fogd meg kezét és vezesd a papíron, hogy kezeirását lássam. Uristen, hányszor húzódok egy sarokba és sírok! És miért? Mert Isten nem adta meg nekem azt a kegyet, hogy gyermekemet a Tórára tanítsam. De mit használ minden bánat? Na és jönnék leveleid és sőt hintenek sebeimre. Lejb, a chazen és Genendel (itt egyébként Zsófia a neve) arra kérek ma, hogy menjek velük: lássam a táncot és halljam az éneket. Nem akartam. Erre Lejb, a chazen, azt mondta:

— „Bolond chosszid!”

És a leány is fintorgatta az orrát. Én azonban nem törődöm velük! Nem fogok u' amról letérni.

Egészítségét kívánok Neked és gyermeküknek.

Férjed

Smuel-Mejse.

A ruhát illető ügy közöttünk maradjon. Nem szareimam, ha városuakbéli megtudna

Magyarország válasza megérkezett a nagykövetek lánacához

Erélyes jegyzék megy Budapestre — Olasz csapatok érkeztek Bécsbe — Állítólag népszavazás lesz a B. zónában

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szeptember 15. A nagykövetek tanácsa ma délután kapta meg a magyar kormány válaszejegyzékét, amelyben Bethlen kormánya új javaslatot ajánl a nyugatmagyarországi kérdés megoldására. A magyar kormány válasza nagy lehangoltságot keltett. Jólinformált politikai körökben biztosra veszik, hogy

néhány napon belül újabb jegyzék megy a nagykövetek tanácsától Budapestre.

A jegyzék erélyes hangon fogja követelni Nyugatmagyarország záros határidőn belül való kiűrtését. Az osztrák kormány szintén megkapta a magyar javaslatot, amely azt ajánlja, hogy osztrák és magyar meghízottakból bizottság alakuljon, amely új átadási tervet dolgozzon ki és azt a nagykövetek tanácsa elé terjessze. Az osztrák kormány a magyar kormánnyal

ezt a javaslatát ismét visszautasítja

azzal az indokollással, hogy a döntést a nagykövetek tanácsára bizza.

Della Torella olasz külügyminiszter mielőtt elhagyta Bécsét, kihallgatáson fogadta a soproni szövetséges tábornoki bizottság tagjait. Ferrarini olasz tábornok bemutatja az olasz külügyminiszternek a Nyugatmagyarország kiűrtésére vonatkozó új tervet. Ezt a tervet még a mai nap folyamán

eljuttatják a magyar kormányhoz.

Bécsbe különben a mai nap folyamán olasz csapatok is érkeztek. Ezek a csapatok az osztrák csendőrséggel együtt fognak akciót kezdeni Nyugatmagyarországon. Az A. zónát állítólag a magyar csapatok teljesen kiűrtették, úgy hogy oda a megszálló osztrák csendőrség már bevonulhat. A B. zónában, — budapesti híradás szerint, —

népszavazás lesz nemzetközi ellenőrzés mellett.

Az osztrák lapok elkéseredett hangon írják a francia ellenzéki lapok ellen, amelyek a nyu-

eből valamit. Halálra szegyném magam.

Fentnevezett férjed *Smuel-Mojse.*

Negyedik levél

Erényes Chane feleségemnek, Isten éltesse őt!

Utolsó tíz levelemben egyetlen egyszer sem említettem sem Genendelnek, sem atyjának, a chazen Lejbnek, a nevét. Nagy fáradtsággal más szobát béreltem magamnak az itteni sakternél és több hete nem is találkoztam velök. Te azonban egyre azt kiáltod: Genendel és magint Genendel, Zsófi és megint Zsófi! Mit akarsz tőle? Amily igazán kívánok neked egészséget, oly igazán szeretnék Téged és a gyermeket szerencsés órában viszonlítani. A következőket a saját szemmel láttam: Zsófi eljött egyszer apjához a gyárba és a gyárigazgató hozzament és elkezdett vele beszélgetni és tréfálni; jöhetett egy szót sem érttem az egészről, világosan láttam, hogy az nem istenes és jámbor dolgokról beszélt vele és meg akarta simogatni az arcát. És hiszed-e, mi történt? Akkorat ütött a kezére, hogy én egészen megmeredtem! Láttad volna, milyen büszkén fordult el tőle és ment ki. Nagyon örvendtem a dolognak...

Ebből láthatod, hogy Genendel tiszta gyermek — és Te rágalmozod őt. Azt írod, hogy engem be akar hálózni, mint egy halat és hasonló ostobaságokat. Kész vagyok minden esküt, még a jom kippurit is a Tóra előtt letenni, hogy ez hazugság. Az irántad való szeretetből azonban távoztartom magam tőle és kerülök vele mindent találkozást. És ha össze is kerülök vele, minden száz szóra egy fejbőlintással felelek. Még egyszer mondok Neked, hogy egész alaptalanul gyanúsított őt. Vétkezel Isten előtt! Megbocsátanám Neked,

gátmagyarországi kérdésben Magyarország mellett foglalnak állást.

A jugoszláv sajtó a nyugatmagyarországi eseményeken kívül a baranyai terrort is foglalkozik és követeli Baranya újabb megszállását.

Halálos robbanás a Melissa-gyárban

Az egyik áldozat meghalt — Két súlyosan sebesült

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Csütörtökön este fél nyolc óra tájban halálos kimeneteli szerencsétlenség történt a Honvéd-u. 40. szám alatt lévő Melissa-cukorkagyárban. A robbanás a gépteremben történt, ahol szabad láng mellett a cukormasszát főzik. Havas László 29 éves munkás denaturált-szeszsel telt tartánnyal a főzőüst felé közelített, hogy a szabadon égő tűznek új tápanyagot adjon. Ugyátszik, nem vette észre, hogy a régebben felöntött szesz még nem fogyott el és így az égő szeszre öntötte rá a tartány tartalmát. A felcsapó láng belekapott Havas ruhájába, mire a megriadt ember a kezében levő bádogtartányt eldobta magától.

Az elhajított tartánytól a gép mellett dolgozó két leány ruhája tüzet fogott. Jajveszékeltükre a többi teremben dolgozó munkások berohantak és ruhákkal, vízzel sikerült a szerencsétleneket a lángokból kimenteni. A sürgős hívásra megjelent dr. Popovici Cornél rendőrorvos s megállapította, hogy Havas László és Cermantor Jolán csak könnyebben sérültek meg, ellenben Martinovics Margit súlyos égési sebeket szenvedett s a kivonult mentők beazaltították a klinikára, ahol ma reggel nagy kínok között meghalt.

A rendőrség szigorú vizsgálatot indított annak a megállapítására, hogy a szerencsétlenségért ki terhel a felelősség.

mint mindig, ha nem volna ily csunya történetével kapcsolatban, amelytől mindenkit őrizzen meg az Isten. Inkább elsülyednék, sem hogy ilyen szegényt megérjek.

A múlt héten munkaközben egyszerre rosszul lettem. Fejem szédült és elvesztettem eszméletemet. Amikor ismét magamhoz tértem, ágyamban feküdtem. Agyam előtt állt az orvos és azt mondta, hogy valami lázas betegségem van. Tíz napig feküdtem. Lejb, a chazen, egész idő alatt nem mozdult el ágyam mellől és mint saját gyermekét ápolt. Később hallottam, hogy Zsófi is gyakran meglátogatott, míg lázban feküdtem... És egy ilyen napon jött tőled egy levelezőlap, melyben az ártatlan Zsófin töltöd ki elkéseredésedet... Biztosan olvasták a lapot, míg én lázba feküdtem...

És még Te gyalázod és rágalmozod, ők feláldozták magukat érted...

Orvost hozattak, orvosságot adtak be és egyes tárgyakat háztartásukból elzalogosítottak, csak hogy engem megmentsenek. Az ember még egy palack bort is hozott. Természetesen nem nyultam a borhoz, mely bizonyosan „neszach” bor volt, azonban a szándék jó volt... Azonkívül naponta háromszor megmérték a lázamat valami üvegeszkózzal, mint azt az itteni orvosok kívánják... És kitől tudom én mindezt? A saktertől és feleségétől, akik mindent elmondtak nekem. Ha a chazen Lejb és Zsófi nincsenek nálam, Te már — Isten őriz — özvegy volnál. De azért Te ilyen esztelenségeket írsz. Píri, igazán szegény! Én nem is tudom, hogy jöhetsz Te Amerikába, vagy meg tudsz-e Amerikába élni? Remélem, édes Chanelém, hogy kivered fejedből ezeket az esztelenségeket és jövőre nem keseríted meg életedet ilyen levelekkel.

Francia diákok Kolozsváron

Hétfőn utaznak tovább

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap délelőtt kétszáz francia diák érkezett Kolozsvárra. A diákok különvonata fél-tízkor futott be a pályaudvarra, ahol akkora már nagy tömeg gyűlt össze. A kormány és a város képviselőiben megjelent Mihali miniszter, dr. Pop Julian polgármester, Meies prefektus, Popovici Valér rendőrprefektus, ezenkívül az összes itt tartózkodó konzulok és az egyetem tanári kara. Körülöttük sorakoztak fel a különböző iskolát növendékek.

Amikor a vonat befutott a pályaudvarra és a kocsik ajtajában megjelentek a francia diákok, a Perronon összegyűlt tömeg élénk „Vive la France!” kiáltásba tört ki. A diákok, tanáraikkal élőkön, hosszú sorban felálltak a vonat mellett és dr. Pop Julian polgármester francia nyelven üdvözlő beszédet intézett hozzájuk. Az üdvözlésre Glots francia egyetemi tanár válaszolt. Azután a diákok a kijáraton keresztül az állomás előtt felsorakoztak, kocsikba szálltak és szálláshelyeikre hajtottak. Legnagyobb részük a Tanítók Házában és az Institutul Medico Militarban szállt meg, de sokan laknak a New-York és a Közpointi-szállodában is.

A francia diákok tiszteletére tegnap délután négy órakor ünnepélyes fogadtatás volt az egyetem aulájában, amelyen az összes polgári és katonai méltóságok résztvettek. Este a Román Királyi Opera rendezett diszeldadást élénk látogatottsággal.

A francia diákok ma délelőtt sorra megtekintik az összes fontosabb épületeket és intézményeket. Hosszabb időt szándékoznak tölteni az egyetemi könyvtárban és a klinikákban. Felkeresik a Botanikus-kertet és a Gazdasági Akadémiát is. Délután sportünnepélyen vesznek részt, este pedig a Menzán rendeznek részüregyestársasági bankettet.

A francia diákok hétfőn utaznak el Kolozsvárról Nagyszebenbe.

A Tóra előtt emlékeztek meg a Tarbutról. A Tarbut a mi mozgalmunk gerince, mert az új jövőt készíti elő.

Álmatlan éjszakáimon gyakran látlak magam előtt, amint az asztalnál ülsz és levelet írsz. Írsz és ismét kitörölöd amit írtál és megint írsz és megint kitörölöd. Látom a levelet, de távolból nem vehetem ki a betűket és fáj, hogy nem olvashatom el a levelet. És a gyermek kezébe adod a tollat és vezeted a papíron.

Látod, kedves feleségem, én minden héten öt dollárt küldök Neked; magam kevésből is megélek és mindössze három ingem van. Zsófit nem kérhetem meg, hogy ezután is gondoskodjék ingeimről. A sakterné pedig egyhétes betegágyban fekszik és holnap lesz, ha Isten is úgy akarja, a brisz...

Nem ez az, amit én Neked mondani akarok. Az a legfontosabb: légy okos magadért is és férjedért is.

Smuel-Mojse.

Utóirat keresztben az egész iven:

Épen most kaptam meg leveledet. Most már igazán azt mondom, Chanele, hogy Te — sajnos — valóban örült vagy. Meg vagyok dermedve. Azt írod, hogy hajadat Te is megnövesztheted két fonatba és te is tudsz előkelő keresztényekkel beszélni; hogy te is tudsz táncolni és énekelni és a rebbeh-z mégis megkéred, hogy nekem és neki hirtelen halált küldjön...

Mit írsz? Mitéle szavak ezek?

Urísten, mi lett Belőled.

Szétreped a fejem és nem tudom, mit gondoljak. Tanácsolom hagyd abba a rágalmozást, szidalmadat és átkaidat! Ilyen viselkedés nem illik hozzád.

(Folytatjuk)

A jövő héten érkezik az ir delegáció Londonba

Megválasztották a döntőbírókat — A kisázsiai háború — Lengyelország és Oroszország konfliktusa

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 15. Az angol ir tárgyalások a jövő héten formálisan is megindulnak Londonban. Az ir választ, amely véglegesen hozzájárul a tárgyalások újrafelvételéhez és részletezi az ir államférfiak követeléseit, két futár vitte Londonba. A futárok megérkezését nyomban közölték a londoni lapok és örömmel konstatálták, hogy a már kilátástalannak látszó megegyezésre mégis remény van. Az ir delegáció tagjai a jövő hét elején érkeznek Londonba, ahol a tárgyalásokat maga Lloyd George miniszterelnök fogja vezetni. Az ir kormány a tárgyalásokra Griffith Arturt és Polinst delegálta.

A népszövetség tanácsa mai ülésén megválasztották a nemzetközi állandó döntőbírókat. A döntőbírók tagjai Altamivo (spanyol), Alvarez (chilei), Avilotti (olasz), Barbose (brazíliai), Bustamane (kubai), Finlei (angol), Weiss (francia), Uda (japán), Leder (Déliállamok), Moore (Egyesült Államok). Négy póttagot is választottak. Nequlescut (romániai), Alvarezot (chilei), Vanghunghet (kínai) és Jovanovisot (Jugoszlávia). A washingtoni konferencián a

leszerelési problémán és a távoli Kelet kérdésén kívül más ügyek nem kerülnek megvitatás alá.

A „Paris” című görög lap jelentése szerint Kemal pasa közölte a konstantinápolyi angol követ utján a görög kormánnyal békefeltételeit. Gunaris görög miniszterelnök állítólag azt válaszolta, hogy addig nem tárgyal a békéről, míg a görög csapatok Angorába be nem vonulnak. A törökök közlése szerint a görögök offenzíváját mindenütt megtörték. A görögök a front több pontján visszavonultak.

Az oroszországi segélyakció lassú tempóban halad előre. Az angol sajtó felháborodással állapítja meg, hogy Európa egyes népei vonakodnak résztvenni az oroszországi segélyakcióban. Az orosz kormány tiltakozik az ellen, hogy a segélyakciók élére Nolenset, a volt pétervári francia követet nevezzék ki. A segélyakcióban hatáson veszt Dánia, Svédország és Norvégország, amelyek máris nagy összegeket gyűjtöttek. Oroszország és Lengyelország konfliktusában nem állott be újabb fordulat. Csicserin orosz külügyi népbiztos újból tiltakozott a lengyel kormánnyal, amely az orosz kormány vádjai szerint támogatja a fehér ellenforradalmat.

Héber színelőadás Amerikában

Amerikai újság a közönségről és előadókról

Milyen közönség jár Amerikában héber színdarabhoz? Ezt kérdezi egy amerikai jiddis nyelvű újság, amely beszámol az Irving Place színházban tartott héber előadásról. A darab címe: A kovács leánya.

Héber előadás — írja az újság — Newyorkban ugyanazok sok ember szemében, mint egy japán előadás Jeruzsálemben. Ki gondol arra, hogy itt, ahol az angol kultúra uralkodik, ahol nem találunk más kulturákból legfeljebb a franciát, amelynek Newyorkban külön városrésze van, külön társadalmi élete, iskolái, színházai, hogy itt egy halottnak hitt nyelven tartsanak akár kuriózumképen is színelőadásokat.

Am lássuk, milyen közönség verődött össze ezen az előadáson. A zsidók itt jiddisül beszélnek, jiddis színházai vannak, lapjaik is e nyelven jelennek meg, kik tehát azok, akik érdeklődnek Amerikában héber színelőadások iránt? Mert nem tagadjuk, vannak itt olyanok, akik héberül tudnak, akik naponta imádkoznak is héberül, csak hogy ezek viszont nem járnak színházba. Azonfelül vannak olyanok, akik nagyszerűen tudnak olvasni héberül, ezen a nyelven is imádkoznak, de egy-két szón kívül alig értenek belőle valamit. „A kovács leánya” című darabnál telt ház volt és akik jöttek, nagyon meg voltak elégedve, tapsoltak, szinte tomboltak.

Jöttek: héber tanítók, gyermekek, akiknek szülői már itt lettek cionisták és héberre tanítják gyermekeiket, oroszországi származásúak, akik otthon tanultak héberül, továbbá olyanok, akik Palesztinából jöttek ide. Voltak olyanok is, akik csak szimpatizáltak a héberrel, akiknek azonban héber tudományuk nem megy túl egy áldó imánál, amit kenyérévés előtt elmondanak. Sokan még annyit sem tudnak, de beszélnek jiddisül és rokonszenveznek a héberrel.

Mözöttem — írja a tudósító — egy zsidó ember ült két hölgygel, akik nyilván nem értettek egy szót sem a darabból. Felvétel közben beszélgettek és büszkén mondta egyik a másiknak:

— Látod drágám, most már tudom, miért kell ezt a nyelvet is megtanulni. Az ember sohasem tudhatja, mire jó egy idegen nyelv.

Meg vagyok róla győződve, hogy a nő egy kukkot nem értett az előadásból, csak nagyozott. Ebből is látszik, hogy az emberek milyen hiuk és hogy mivel nyegléskednek.

Kikből állottak az előadók? Legtöbbje a

jiddis színházak tagjai, akik ezuttal mutatták be héber nyelvtudásukat. Nem pénzért, nem nyereségből léptek föl, hiszen az egész darab kiállítására felemésztette a bevételeket, hanem hecsületes idealizmus, azért, hogy a héber nyelvet népszerűsítsék. Mr. German, Dubinski és a többiek nagyon sokkal járultak a héber nyelv propagálásához. Jeleneteket adtak elő, amiket bárki élvezhetett volna. Annyi szeretettel és művészettel játszottak, hogy ezentul nemcsak azok fognak menni az előadásokhoz, akik megértik vagy akik figyelték a hébert, vagy akik héberül tudnak akarnak látszani, hanem mindenki, aki igaz művészetben gyönyörködni akar.

Ajánlatok a CFR. tüzfű-árlejtésére

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap számunkban hírt adtuk, hogy a CFR. kolozsvári üzletvezetőségéhez beérkezett ajánlatokat felbontották. Az ajánlatok összesen 2,597.100 ürméter tüzfűről szólanak, tehát négyszeresen meghaladják a kiirt 600.000 ürmétert. Az árak hetvenöt és százöt lei között váltakoznak, az átlagár kilencvenkilencvenöt lei.

Az ajánlattevők a következők voltak: Fischer Jenő Szatmár 100.000 méter a 87-50 lei, Mosora Aurél Segesvár 170.000 méter a 81-90 lei, Banca Asura Brassó 40.000 méter a 93 lei, Créditul Bihorul Bucuresti 84.000 méter a 90 lei, báró Bánffy G. Mesterháza 25.000 méter a 92 lei, Tüzfűipar Cluj 20.000 méter a 95 lei, Tischler Mór és Tsa Cluj 10.000 méter a 93-50 lei, Faipar Cluj 7000 méter a 95 lei, Fatermelők Szatmár 75.000 méter a 95 lei, Forestiere Cluj 50.000 méter a 95-105 lei, Kronberger Cluj 60.000 méter a 88-95 lei, G. G. Frenkel Wien 6.000 méter a 92 lei, Lignum Cluj 600.000 méter a 98-50 (az egész mennyiségre a fekvőhely megjelölése nélkül tett ajánlatot).

Nagyvárad Gőzfűrés 50.000 m. a 80-50-108 lei, Salamon, Schobel, Dános 11.000 méter a 75 lei (legolcsóbb ajánlat), Tischler Mór Cluj 34.000 méter a 93-97-50 lei, Diósi Lajos Nagyvárad 6000 méter a 91-80, Reiner Sándor Nagyvárad 20.000 méter a 92 lei, La Roche és Darvas Nagyvárad 10.000 méter a 92-95 lei, Élesdi Erdőipar 20.000 méter 88-91 lei, Forestria Romana Cluj 20.000 méter a 89-93 lei, Doktor Leitner Arad 5000 méter a 110 lei, (Ez a legdrágább ajánlat.)

Az ajánlatokat néhány nap múlva Bukarestbe küldik, ahol két-három hét alatt döntenek róluk.

A parasztpárt új választásokat követel

A paraszti és munkás-demokráciáért — Lupu vádja a kormány ellen

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Mihalache a parasztpárt vezére az Adeverulba cikket ír, amelyben kijelenti, hogy a parasztpárt csak addig marad a jelenlegi parlamentben, amíg megszavazzák az új erdélyi választójogi törvényjavaslatot. Ezzel írja Mihalache — a parasztpárt missziója végétért. Ezt tekinti a parasztpárt főfeladatának. Ezután követelni fogja a jelenlegi parlament feloszlását, semleges kormány kinevezését, amely ellenőrizné az új választásokat.

Ugyancsak a parasztpárt politikáját világítja meg dr. Lupunak, a Luptatorulban megjelent hosszabb nyilatkozata. A parasztpárt tekintélyes vezére a következőket írja:

A parasztpárt nem működik együtt a kormánnyal

— Az összes hírek és fantasztikus riportok a parasztpártnak a kormánnyal való együttműködésről hamisak és minden alapot nélkülöznek. Az ellentétes lapok nagyszerűen megértik egymást abban, hogy a parasztpártot le szeretnék járatni a kormánnyal való együttműködéssel. Az a kíséreltetik azonban, hogy kompromittáljanak bennünket ezzel a kormánnyal való együttműködéssel, nem fog sikerülni. Erre az együttműködésre csak a kormánynak lenne szüksége, mi azonban nem támogatunk egy olyan kormányt, amely a föld árát megkétszerezte, amely oly súlyos adótörvényeket szavazott meg, amely törvénytelenül fogva tartja a munkásság képviselőit. Ehhez a kormányhoz mi nem társulhatunk. A valuta a politika fokmérője és ez a kormány 37-ről 11-re súlyosította le pénzünket. Radikális intézkedésre van szükség. Meg kell akadályozni, hogy a külügyminiszter milliókat költsön el propaganda körutakon. Minden importot, amely nem a termelés fokozását célozza, be kell tiltani. Mi elhettünk parfüm, selyemharisnya és diszmutárak nélkül, de a külföld nem nélkülözheti a mi petróleumunkat és gabonánkat. A bankok ellen is el kell járni.

A liberálisok ellen

— A liberálisoknak nem lehet semmi kilátásuk, — folytatja — mert az országnak nincs szüksége arra, hogy egyik rosszból kijutva, a másikba essék bele. Az ország mai állapotáért pedig kilencven százalékban a liberálisok felelősek. Akárhányszor a nép szabadon nyilvánithatta akaratát a pótválasztásokon, a parasztpárt iránt nyilvánult meg a bizalom. Az új Romániát nem lehet úgy kormányozni, mint a régét. Az egyetlen megoldás a kormány eltávolítása és új választások kiírása semleges kormány által. Vissza kell térnünk a realitás politikájához, a mi pedig egyedül: a paraszti és munkásdemokrácia.

A pártok agitációja

A néppárt elnöksége értesítette a vidéki pártszervezeteket, hogy a közeljövőben mindenütt nagy népgyűléseket fognak tartani, amelyeken a kormány tagjai is résztvesznek. A jassii népgyűlést, melyre Averescu miniszterelnök is elmegy, szeptember 25-ére halasztották.

Bratianu ma hosszabb tanácskozást folytatott Duca, Marzescu, Ferchide és Konstantinescu volt miniszterekkel az őszi politikai kampányról, valamint az erdélyi nemzeti párttal, a bukovinai Nisztor párttal és a beszarabiai Inceulez-párttal való együttműködésről.

A román-orosz békétárgyalások

A szovjetkormány értesítette a román kormányt, hogy Karahan D., az orosz-román békétárgyalásokra kiküldött szovjetdelegátus Varsóba érkezett és várja a román kormány kiküldöttjét. Filaliti román békedelegátus néhány nap múlva Varsóba utazik.

Cionista kongresszus Jeruzsálemben

Írta az Uj Kelet számára dr. Mayer Ébner, Csernovitz

Minden cionista leghőbb kívánsága, hogy a kongresszus vége a zsidóvilág centrumában üljön össze. Nagyon jól tudjuk, milyen ujjongó tetszéssel fogadnák ezt az egész világon, azonban szerénynek kell lennünk és szívünknek ezt a kívánságát jobb időkre kell halasztanunk. Ezidőszereint külső momentumok: a magas palesztinai valuta, megfelelő kongresszus helyiségek hiánya, azonfelül a feszült politikai helyzet is tesszik lehetetlenné a kongresszus egybehívását Jeruzsálemben. De a béke és a gazdasági élet fejlődése éveiben ezt a kérdést nyugodtan lehet majd napirendre tűzni. Am akkor is nagyon bölcsnek kell lennünk, alaposan meghányjuk vesszük, mielőtt ezt az elhatározást keresztül vinnénk.

Herzl fellépése óta nem gondoltunk arab veszedelemre. Egész más természetű akadályok tornyosultak elénk: a szultán ellenszenvé, a nagyhatalmak, a szentszék ellenkezése, de arra a veszedelemre, hogy az arabokkal juthatunk konfliktusba, — nem gondoltunk.

— És ime a tényező, amelyet könnyedén elhanyagoltunk, az egész jisivót veszélyeztető. Hiszen ha bölcsen cselekszünk, akkor az arabok is meg fognak nyugodni. De a Palesztina munkánk mit sem érne, ha állandóan tartanunk kellene az arabok nacionalista kitörésétől. Ha mi magunk a magánvállalkozások elé nem gördítünk akadályokat, akkor sokkal előbb, mint hinnénk, szerethetnénk meg a többséget. A szocialista elméletek előtt kalapot emelek, de Palesztinával nem akarunk veszedelmes kísérleteket tenni.

Békésen akarjuk meghódítani és békében akarunk lakni a szent földön. Ha az arab fel fogja ismerni a zsidó munka értékét, akkor kedélye le fog csillapodni és belátása azt diktálja majd neki, hogy ezek az Erec Jisraélba visszatért zsidók saját országukba jöttek, azért, hogy gazdaggá és boldoggá tegyék azt.

És aztán jön a nap és mi összegyülekezünk Jeruzsálemben és akkor ez már nem cionista kongresszus lesz, hanem zsidó kongresszus.

Az ünnepi megnyitó ülésen megismétlődik majd az, amit 1897-ben láttam Bazelen: az egész világon szőjjelszört testvérek viszontlátása. Jeruzsálemben pedig összehasonlíthatatlanul erősebb lesz ez az érzés. Mi számunkra Bazel és mit mond nekünk Jeruzsálem? Bazelen remény és kétség, Jeruzsálemben megtestesülés és bizonyosság.

— **Csehszlovákiában a főszoigabirakat — letartóztatják.** Ungvárról jelentik: A rendőrség letartóztatta Pakh Ödön oroszvegi főszoigabirót, akit azzal vádolnak, hogy még tavaly a román buza-pénzekből nagy összeget sikkasztott, továbbá a kiutalt élelmiszereket drágábban ad el a megállapított árnál. Ugyancsak letartóztatták Klima volt munkácsi főszoigabirót, akit nemrégiben helyeztek át Booskóra. Klima sok adósságot csinált Munkácson, amelyet községi pénzekkel fedezett. Amíg át nem helyezték, mindenki hallgatott, de amint elment, jelentést tettek a zsupánnak. Klima neszt vette a vizsgálatnak és váratlanul kifizette 100.000 koronára rugó adósságát. Ez gyanus volt. Rovancsolást rendeltek el az új hivatalban és megállapították, hogy hiányzik az egész-cukor pénz.

— **A szovjetkormány megbízottai gabonát vásárolnak Romániában.** Bukarestből táviratozzák: A szovjetkormány felkérte a román kormányt, engedje meg a Romániába való utazást Boris Alexandrovics, Boris Semenovics, A. Gribitsky és Levin Szavali nevű megbízottjainak, hogy gabonát vásároljanak és az élelmiszerszállítást vezessék. A kormány azt válaszolta, megteszi a szükséges intézkedéseket, amikor a bizottság érkezését jelezni fogják, hogy akadálytalanul bejöhessenek az országba.

HIREK

AZ UJ KELET 1010. száma:

Szerkesztőség 977
Kiadóhivatal 844
Zs. N. Sz. 558

Iskola és kultúra

Két gondolat izrott ki ragyogótisztán a kongresszus ama vitájából, amelyet a kulturának szenteltek. Két szóban két gondolat: iskola és propaganda. Ne az agitáció erejére bizzuk a cionizmust, hanem a propagandára, amely annál nemesebb akció. Csak a szellemi propaganda szerzhet belső megelégedettséget azok számára, akik az eszméért feláldozták magukat. Ilyen erejű propagandát pedig csak akkor fejthet ki a cionizmus, ha megszervezi a zsidó iskolát és megszervezi a Bialikhoz hasonló nagy szellemeket, hogy a cionista mozgalom eszméjét kiépítsék.

Ezt a gondolatot legjobban az amerikaiak értették meg, akik már meg is kezdték az ezirányú organizációt. Amerikai zsidó orvosai elhatározták, hogy egymillió dollárt gyűjtenek össze a jeruzsálemi egyetem céljaira. Az egyetem céljaira másutt is adnak, az amerikai gyűjtés nem is a benne hangsúlyozott egymillió dollár miatt érdemel különös figyelmet, hanem céljának meghatározása miatt. A gyűjtők tudniillik kijelentették: nem csak azért fontos a jeruzsálemi egyetem, mert módot nyújthat az európai zsidó diákoknak tanulmányaik folytatására, hanem azért is, mert hidat építünk azazal az okcident és az oriens között.

Jó magyar átírásban ez azt jelenti, hogy a jeruzsálemi egyetem fogja összekötni a kifejezetten zsidó tudományt azzal a tudományal, amely nem kifejezetten zsidó, jöllehet, hogy a megművelői zsidó emberek.

Mi már rámutattunk erre. Azt is megírtuk, hogy a cionizmus megerősödése jórészt attól függ, milyen mértékben tudták az irodalmat, a tudományt és a művészetet összeforrasztani a zsidó névvel. Nem kisajátításról van szó és nem arról, hogy minden kulturmozgalmra ráüssük a zsidó bélyeget, csak azért, mert abban zsidók is részt vesznek, hanem arról, hogy az a szellemi termelés, ami biztosan a miénk, a birtokállományunkból ki ne sikkaszódjék. Mert eddig ez történt. Hiába kerültek ki tudósok, feltalálók és más lángelmék a mi sorainkból, nagyszerű munkájuk eredményeit más nemzetek foglalták le és a zsidók legnagyobb része nem is tudja, hogy azok között, akiket a kor legnagyobb férfiai gyanánt ünnepel a világ, kicsodák a zsidók.

Nem a hui igékben van a hiba, hanem a tudósainkban, íróinkban, művészeinkben, akik legtöbbször tudatosan takarják el zsidó származásukat.

Nemzeti munkát csak olyan nép végezhet, amely büszke az ő népi mivoltára. Már pedig egészen bizonyos: ez az önérték a kulturális haladottság mértékétől függ. A német nép büszke a germán szellem erejére, amelyet nemcsak Goethével bizonyít, de Einsteinnal is. És a gall szellem Voltair mellett Bergsonnal hivatkozik, holott Einstein és Bergson a zsidó szellem erejét bizonyítják.

A legtöbb zsidó tudós, író és művész azonban nem demonstrál a zsidó származása mellett, de nem azért, mert nem tudja, hogy érdemes-e a zsidósághoz való tartozását hangsúlyozni, hanem azért, mert nem tudja, hogy a zsidó tudományal közösséget vállalni érdemes-e? Minden tudós olyan tudományos körülettel szeret dolgozni, amelyek élén elismert nagyságok állanak. A zsidó tudomány szervezeten még, az irodalom és a művészet szinte legkiválóbb művelői szétszórtan élnek a világ különféle nemzetei között és nem sietnek levetni az inkoznitójukat.

Am mindjárt más volna a helyzet, ha a zsidó tudományt megszerveznék, az irodalmat és művészetet is. Ha minden országban megalakítanák a zsidó tudósok, írók és művészek

egyesületét. Ha ezeket az országos organizációkat egy átfogó közös keretbe foglalnák, hogy érintkezessenek egymással és produktumaikat kölcsönösen kicserélhessék. Ha ez megtörténne és ha a Japánban élő zsidó költő tudná, hogy verseit német, vagy magyar, vagy orosz nyelven is terjesztheti és ehhez nem kell más, csak az, hogy zsidónak vallja magát és csatlakozzék ahhoz a testülethez, amelyet a japán zsidó írók megszerveztek, akkor szívesen vetné le magát a japán költőst és büszke volna arra, hogy zsidó költő. Még nyiltabban és lelkesebben csatlakoznék a zsidó szellemi mozgalomhoz, ha valamennyi országos egyesület bordázatából kiképezné a Zsidó Tudományos Akadémiát szogoru a kiválasztás elvei alapján.

Tetsék elképzelné a következőt. A zsidóság megalapítja Jeruzsálemben a Zsidó Tudományos Akadémiát és megállapítja, hogy annak legfőbb ennyi vagy annyi tagja lehet és azok csak a legkiválóbbak közül választandók. Ennek az Akadémiának minden tagja világszerte elismert tekintély lehetne, mert hiszen minden országban a szellemi élet élén állók között zsidók is vannak. Az Akadémiába való beválasztást aztán még ahhoz a feltételhez kellene kötni, hogy a jelölt tagja e a hazájában működő zsidó tudományos és irodalmi szervezetnek, vagy sem. Ha nem, akkor az Akadémia nem választhatja meg. Aki ismeri a tudósok, írók és művészek pszichológiáját, tudhatja, hogy ilyen feltétel mellett kevesen volnának, akik zsidó mivoltukat nyíltan meg ne hirdetnék.

A zsidó nép önértékét pedig semmi sem szilárdíthatja meg annyi erővel, mint éppen az a tudat, hogy a világ kulturhorizontjában jelentékeny részen ő belőle kerülnek ki. Einstein nevében ez a propaganda hallatlan ereje feszül.

A világoslátók tudják ezt. Szokolov bejelentette a kongresszusnak, hogy Jaffában már megalakították a zsidó írók organizációját. Amennyire fontos, hogy egyetemet létesítsenek, annyira fontos ennek az organizációnak a létesítése is, mert hidat építünk ezzel a kifejezetten zsidó kultúra között és ama kultúra között, amely nem kifejezetten zsidó, jöllehet, hogy megművelői között zsidók is vannak. u. p.

— **A királyi család utazása.** Párisból jelentik, hogy Mária királyné Elena hercegnővel ma Velencébe utazott. Távozása előtt a királyné tízezer frankot adományozott Páris szegényeinek. A velencei pályaudvaron a király is várta őket. A királyi pár szeptember 17 én indul hazá Bukarestbe. Miklós herceg tanulmányai folytatására visszautazott Londonba.

— **Virágnap Marosvásárhelyen.** Marosvásárhelyről jelentik: Az elmúlt szerdán tartották itt a NemzetiAlap javára rendezett virágnapot. A virágnap nemcsak a zsidók körében volt népszerű, az egész város szívesen vette a virágokat. A Tarkányi Gusztáv szerkesztésében megjelenő „Hiradó” feltűnő helyen Virágnap címen e meleg sorokat írja: „Szerdán hangos volt az utca, üzlet, iroda. Mintha az ősznek induló időben egyszerre a tavasz özöndus levegője csapott volna meg bennünket... Drága élővirágok: lányok, zsidó lányok, kezükben rózsákkal, férfiak — Öregok, fiatalok vegyest — kabátjukban fehér virággal — mi ez? Cion hivi rendezték itt is az országban mindenütt megtartott virágnapot a Zsidó Nemzeti Alap javára. Valóban Cyrano tündérkerlje volt e sziget. Az igaz munkálkodók kis szigete. Amint ellejtettek szemünk előtt a buzgó hölgyecskék, a gyűjtésben egymást felülmúlni akarást s a lelkesedést, mely — egy némely kivételével — e gyűjtést kísérte, eszünkbe jutott sok minden... keserűség, fildözések, szenvedések, új haza, fajmegtagadás. De hagyjuk a komor gondolatokat, ne kísérjenek azok oda is el, hol vigadnunk kellene. Örvendj szívünk, él még a nép s élni fog örökké!...” (s. l.)

— **Orosz-német kereskedelmi forgalom.** Oroszország által Németországban tett rendelések összege másfél milliárdra rug. Németországba megérkezett Oroszországból az első áruszállítmány: amely 12 vagon prém, 3 vagon épületfa és 1000 vagon azbeszt. (RTI)

— **A latinizmus szobra Kolozsváron.** Megirtuk, hogy a romániai tanulmányutra indult olasz főiskolai hallgatók útján az olasz kormány szobrot küldött ajándékba Kolozsvárnak. A város részéről ma dr. Hosszu Vazul helyettes polgármester Constanzába utazott a szobor átvételére. Az olasz diákok ugyanis előbb az ökirályság városait látogatják meg és csak október elsején jönnek Kolozsvárra. A szobrot a Deák Ferenc-utca elején fogják felállítani. A leleplezés az olasz vendégek megérkezésekor fog megtörténni.

— **„Öt chajim”.** Ez a címe Spira Lázár munkái főbbi, ismert talmudtudós legújabb művének, amely a felfogás eredetiségében és alaposág tekintetében méltán sorakozik a négy előző halachikus munkához, amelyek szerző tolla alól kikerültek. A legismertebb és talmudisták számára szinte nélkülözhetetlen mű „Minchat Eleazar” kitűnő rendszerrel dolgozza föl a gyakorlati életben előforduló halachikus döntvényeket. A módszeres munka egyben magába foglalja a szerző élelméjű glosszáit is. Az új könyv a szerzőnél rendelhető meg.

— **A Haggibbor választmányi ülése.** A Haggibbor sportegyesület vasárnap délután 4 órakor választmányi ülést tart a Park-kávéház emeleti termében. A választmány a Haggibbor játékjogának felfüggesztésével és a pályaeépítés kérdésével fog foglalkozni, ezért szükséges, hogy a választmány minden tagja résztvegyen az ülésen.

— **Megállapították a román jugoszláv határt.** Bukarestből jelentik: A román-jugoszláv határ megállapításra szükséges munkálatok első részét befejezték. Gavarescu tábornok, a bizottság román tagja, ma Temesvárról visszautazott Mayerfeldre, ahol a helyszínen a munkát újból megkezdik. A még függő ügyeket azután Temesvárt fogják meg tárgyalni.

— **Megváltoztak az üzletvezetőségek hivatalos órái.** A bukaresti vasúti vezérigazgatóság rendeletet küldött az összes üzletvezetőségekhez, amelyben megváltoztatja a hivatalos órákat és a téli munkarendet állítja vissza. Az üzletvezetőségeken eszerint ismét délelőtti nyolctól egyig és délután öttől hétfőig fognak dolgozni. Felek részére a hivatalos óra ezután is délelőtti tizenegyig egyig lesz.

— **Szigoru ellenőrzés a vonatokon.** Jonescu tábornok, a CFR. vezérigazgató rendeletére a vonatokon ismét szigorúan ellenőrzik az utasokat. Katonatisztek járják keresztül a kocsiakat és mindenkinél felülvizsgálják a jegyét és a személyazonosságát igazolványát. A nagyobb városok állomásain ugyanilyen ellenőrzés van a kijáratoknál.

— **Újból jelentkeznek az orvosok.** A bukaresti egészségügyi minisztérium rendeletet küldött az összes tiszt orvosi hivatalokhoz, amelyben felszólítja az orvosokat, hogy diplomájuk másolatát, állampolgársági bizonyítványukat és katonai jelentkezési igazolványukat a tiszt orvosi hivatalok útján juttassák el a minisztériumba. Aki nekik diplomáját a hivatalos lapban még nem hirdették meg, azok az illetékes adóhivatalnál husz lelt kötelesek befizetni és a nyugtát a tiszt orvosi hivatalnak átadni. A rendelet a babákra és a gyógyszereszekre is vonatkozik.

— **Az utólagos koronabeváltás kulcsa egy: kettő.** Az Uj Kelet megírta, hogy a be nem váltott koronákat 1921. szeptember 20-ig beváltják. A beváltás kulcsa felől mindvégig tájékozatlan volt a közönség és ezért szükségesnek tartottuk, hogy a pénzügyi vezérigazgatóságnál az utólagos beváltás kulcsa iránt érdeklődjünk. *Ciuta* miniszteri tanácsos kijelentette munkatársunknak, hogy szeptember 30-ig a koronákat egy: kettő arányban váltják be.

— **Cseh-lengyel kereskedelmi tárgyalások.** Varsóból jelentik: Lengyelország és Csehország között a tranzitforgalomra vonatkozólag a tárgyalások tegnap megkezdődtek. A tárgyalások befejezése után a kereskedelmi szerződések megkötésére kerül a sor.

— **Bizonytalan időre elnapolták a kőmkedési per tárgyalását.** A kémkedési per tárgyalását Blaniu ügyész betegsége miatt tudvalevőleg egy napra felfüggesztették és így a csütörtöki szünet után pénteken tilt megint össze a hadbírószág. A tárgyalást csak feltizenkettőkor nyitották meg és a jegyző felolvasta Blaniu százados-ügyész betegségeéről szóló orvosi jelentést. Blaniu ügyész betegsége miatt legalább öt napig kénytelen ágyban maradni. A bíróság határozathozatalra vonult vissza és úgy döntött, hogy katonai büntető perrendtartás 123. szakasza alapján a per tárgyalását bizonytalan időre elnapolják. A hadtestparancsnok fog új tárgyalási határnapot kitűzni.

— **A szobor, a talapzata és a gabella, vagy lehet-e ajándék-szobrot gabella-márványra állítani.**

(Röport a városházáról.) Az egész világsajtó tudomást szerzett arról, hogy a kolozsvári szefárdok milyen kiváló emberek. Kiváltak például legutóbb az ortodox hitközségből és erről a világrengető nagy eseményről heteken át cikkeztek a lapok. Némelyek megdicsérték, mások levágták őket érte. Hogy a dicséret mennyibe került, arról nem szól krónika, de a levágás egész bizonyosan — gabella-díj nélkül történt.

— Amit a lapoknak szabad, az nekünk sem lehet tilos — mondták a jó szefárdok és elhatározták, hogy ők is gabella-díj nélkül fognak vágni. A hívek jól járnak, a gyerekeik már esetleg rosszabbul járnak, illetve sehogyse járnak iskolába, amelyeket be kell zárni, ha nincs elég gabella jövedelem.

Ebbe azonban a városi hatóság is beleszólt és kötelezte a kiváló szefárdokat, hogy a gabellát csak fizessék tovább is. Már majdnem megnyugodtak ebben, amikor a szefárdok istene váratlanul egy szobrot küldött a segítségükre. A szobrot ugyan eredetileg az olaszok küldték Cluj városának, egy nőstényfarkast, a latinizmus szimbólumát, de a szobor mégis a szefárdoknak jött jól. A város elhatározta ugyanis, hogy a szobrot elhozza Constanzából és ünnepélyesen felavatja.

A szobornak talapzat is kell azonban. A talapzat márványból készül, a márvány a bányában rejtőzik. A bányának tulajdonosa is van, aki ebben az esetben véletlenül a kiváló szefárdok vezetője. A város felkéri a bányatulajdonos szefárdot, hogy adjon a szobornak talapzatot, illetve a talapzatnak márványt. A szefárd bányatulajdonos erre magában ezt mondja:

— Bejöttetek az én utcámba...
Fenhargon ezt így fejezi ki:
— Adok márványt, de vonjátok vissza a gabellarendeletemet.

Együtt még hallani lehetett. A további tárgyalások már halk hangon, suttogva folytak. Mi azonban jóelőre hangosan kikiabáljuk, hogy ha ismét baj lesz a gabella körül, az azt jelenti, hogy jól áll az ajándék-szobor talapzatának ügye.

— **Az olasz-román kereskedelmi r.-t. deficitje.** Bukarestből írják, hogy az olasz-román export-import r.-t., amelynek székhelye Milánó, legutolsó mérlegében 50 millió líra deficitet mutat ki.

— **A hadbírószág két évi fogházra ítélte egy főhadnagyot.** Jelentették tegnap, hogy a VI. hadtest második hadbírósága két katonatisztet vont felelősségre hűtlen kezelés és szökés kísérlete miatt. Teodorescu Traján 33. tüzérezredbeli főhadnagyot a mai tárgyaláson a hadbírószág büntőnek mondotta ki és öt két évi fogházra és lefokozásra, továbbá 20 ezer lei kár megtérítésre ítélte. Blasiu Octáv 19. vadászrezredbeli főhadnagy ügyében ugyancsak pénteken folytatták a tárgyalást. Az ügyész kérte a tárgyalás elhalasztását, hogy a vád tanuit karhatalommal vezethessék elő. Dr. Ghermán Traján védő ellenerte az indítványt, mert a vádirat nem sorolja fel a vád tanuit. A bíróság határozathozatalra vonult vissza és úgy határozott, hogy a tárgyalást elnapolja.

— **Szerencsétlenül járt soffőr.** Brassóból jelentik: A felsőtömösi vasúti hídnál ma halálos szerencsétlenség történt. Egy Tannhauser Róbert nevű soffőr elaludt egy teherautó tetején és fejét beütötte a hidoszopba. A szerencsétlen azonnal szörnyethalt.

— **Tűzeset.** Csütörtök este tíz órakor Léb József Malom-utca 44. számú lakos házában tűz ütött ki, amely egy faépületet teljesen elhamvasztott. A tüzoltóság munkája a lángok lokalizására szorítkozott. A kár néhány ezer lei.

— **Robbanás a gyakorlótéren.** Bukarestből jelentik: A dobrozdjai Negdigia mellett lévő gyakorlótéren gyakorlatozás közben egy ágyulövedék explodált. Egy káplár és három katona meghalt.

SPORT

— **A Haggibbor Brassóban.** A brassói Brasovia és a Haggibbor között régebb idő óta tárgyalások folynak Brassóban rendezendő barátságos mérkőzésre. A két egyesület vezetősége a múlt héten abban állapodott meg, hogy a mérkőzést vasárnap, 18-án tartják meg. Időközben a Haggibbor játékjogát felfüggesztették, s most a mérkőzés megtartása csak úgy vált lehetővé, hogy Dragomir egyetemi tanár, a Comitetul Regional elnöke engedélyt adott a Haggibbornak a mérkőzés lejátszására.

— **A KAC országos atlétikai versenyének első napján,** szombaton délután fél 3 órakor az ifjusági gyermek és női számok kerülnek eldöntésre. Lesz 12 éven és 15 éven alóliak részére 60 méteres síkfutás, 100 és 400 méteres ifjusági síkfutás, ifjusági súlydobás és távolugrás, végül nők részére magasugrás és 80 méteres síkfutás. A programot a KAC és a Haggibbor ifjusági stafétának mérkőzése fejezi be. A verseny iránt főképp az ifjuság körében nagy az érdeklődés és az egyes számokban nagyon sok az induló. A verseny pontosan fél 3-kor kezdődik, mert utána még a francia egyetemi hallgatók tiszteletére cserkész-ünnepély lesz a sporttelep területén.

KÖZGAZDASÁG

— **Építkezési igazgatóság.** Bukarestből közlik: A legutóbbi minisztertanács elhatározta, hogy a népjóléti minisztérium kebelében építkezési igazgatóságot létesít, melynek feladata olcsó házak építésével és az építkezés minden lehető módon elősegítésével enyhíteni a lakáshiányon.

— **Ötven új mozdony.** Bukarestből táviratozzák: A közlekedésügyi minisztérium táviratot kapott a Skoda művektől, hogy a megrendelt lokomotivok közül 50 elkészült és a jövő héten utnak indítják. (Ezzel a hírrel alapját veszi a külföldi lapoknak az a híresztelése, hogy Románia nem teljesítette szerződéses kötelezettségét a Skoda-művekkel szemben és azért megtagadták a szállítást.)

— **A bukaresti mintavásár megnyitása.** Bukarestből táviratozzák: Ma délelőtti 10 órakor nyitják meg nagy ünnepek keretében az áru- és mintavásárt a következő programmal: A vadászhadtest zenekara a királyhimnuszot játsza. Utána istentisztelet lesz, amely után Averescu miniszterelnök, majd a kiállítás kormánybiztosa tart hosszab beszédet. A beszédekre Károly trónörökös fog válaszolni. A megnyitó aktus befejezésével az előkelőségek megtekintik a mintavásárt.

— **A lei árfolyama.** Párisi jelentés szerint tegnap a lei némi javulást ért el, amennyiben 11.5 centime-al jegyezték. Take Jonescu külügyminiszter egy párisi lapnak intervjut adott, amelyben kijelentette, hogy a lei esését semmi körülmények között sem a kormány külpolitikája idézte elő. A lei esésének spekuláció az okozója s a román kormány meg fogja találni a módot arra, hogy a spekulációnak véget vessen és a lei értékének ismét tekintélyt szerezzen.

A csehszlovákiai fémárak. Prágai jelentés szerint a csehszlovákiai fémárak a következők: réz fin. 20'06, ólom 7'43, alumínium 31'23, cinn 47'96, cink 7'49 cseh korona.

Csehszlovák-román gabonakiviteli konzorcium. A szlovákiai gabonabehozatali r. t. igazgatója **Lauffer Samu** az egyik csehszlovák lapban a következő nyilatkozatot tette: Megalkotottunk egy gabonakiviteli csehszlovák-román konzorciumot 10 millió lei alaptőkével, melynek felét a legelső román bankok jegyzik, a másik felét pedig mi. A konzorcium nagyrészt román gabonát, kukoricát fog exportálni. A cég székhelye Bukarest és Prága lesz. Tekintettel arra, hogy a részvénytől a legelső bankok jegyzik, az igazgatóságban pedig a legelőkelőbb politikai és közgazdasági személyek szerepelnek, bizonyos, hogy a román kormány támogatására számíthatunk. Körülbelül 200 ezer vagon exportra számíthat az idei termésből Romániában. Egy vagon tengeri legelés kisérséivel ab Királyháza hozzávetőleg 29 ezer leibe kerül.

Fränkel Mór belépett a Janovitz Vilmos faanyagtermelő cégbe. Fränk Mór, az ismert erdélyi nagyvállalkozó, amint értesülünk megszűntette társas viszonyát a Moldován és Fränkel szeszgyárral és társtulajdonosként belépett a Janovitz Vilmos kolozsvári faanyagtermelő cégbe. A cég ezen ul Janovitz és Fränkel cég alatt fog működni és ügyeit nagymértékben kibővíti. Az új cég máris egy nagyobb erdővásárlást hajtott végre. A cégnek egyik igazgatója Janovitz Péter lett.

Sz. 87—1921.

Dályázat

A marosludasi aut. ort. izr. hitközség eltávozás folytán következő állások betöltésére pályázatot hirdet.

1. Egy kellemes hangú előimádkozóra, aki egyben **עופות שורשי**. Ezen állásra csak elsőrangú **בעל חסידה** pályázhat.

2. Egy előimádkozó-metszői állásra, aki **שוב בעת וקורה** legyen.

Pályázóktól kívántatik 3 elismert ort. rabbi **קבלה** képesítés. Képesítést, eddigi működést, kort és családi állapotot kitüntető bizonyítványokkal azonnal a hitközség előjáróságához küldendők be. Fizetés meg-egyezés szerint. Az állások azonnal betöltendők. Utikölt-ség a meghivatottaknak meg lesz térítve.

Marosludas, 1921. szeptember 5.

Weisz Lázár Goldstein Sándor
hitk. jegyző. hitk. gondnok.

Fenti hitközség kántor-metszői állásból önként, békés uton eltávozik

Lajos Mendel
metsző.

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

NAGYAR SZÍNHÁZ

Szombat: Hattyu. (Ujdonság, 5 ódszor. Rendes helyarákkal. Ünnepi előadás az erdélyi és bánáti újságírók kongresszusának tiszteletére. Előjáró beszédet mond: Kádár Imre dr. Napi-bérlet 6. szám B.)
Vasárnap d. u.: Iglói diákok. (Olesó helyarákkal.)
Vasárnap este: Cigánybáró. (Új szereposztással. Rendes helyarákkal. Napi-bérlet 7. sz. C.)
Hétfő: Cárévic. (Ujdonság, 3-adszor. Rendes helyarákkal. Napi-bérlet 8. szám D.)
A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A színházi iroda hírei: Napok óta folynak a próbák Marton Géza és Balassa Emil nagyszerű új operettjéből; a Szilveszterből. A Szilveszter főszerepeit Sereg Marcsa, Kabdebó Duci, Hortódi, Aldor Juliska, Bálint Béla, Réthely, Berky, Leóvey fogják játszani. A Szilveszter bemutató előadása a jövő hét közepén lesz. — Pénteken új szereposztással kerül színre Verdi nagyszerű operája az Alarcosbál. Takács Mihály és Sugár Frigyes ezúttal először fogják a szerepüket itt énekelni. A jósót, mint vendég Tóth Mária énekl. Szombaton este az újságíró kongresszus tiszteletére Molnár Ferenc szenzációs sikerű ujdonsága, a Hattyu kerül színre. — Vasárnap délután fél négy órakor mérsékelt helyárral az Iglói diákok kerül színre, este fél nyolc órai kezdettel pedig a Cigánybáró Lévy Ilonkával Szaffi szerepében és Bálint Bélával Gábor diák szerepében. Barinkay Réthely lesz, Zsupánt pedig Nagy Gyula játssza. A nagyszerű bemutatót Cárévic legközelebbi előadása hétfőn este lesz.

A mozgóképek műsora: Egyetem-mozgóban: Szombaton, a francia Pathé-gyár remeke, Mea culpa, (En bűnöm,) nagyarányú társadalmi dráma, főszerepben a világhírű Suzanne Grandais. — Vasárnapról Whitechapel. A kalandorfilmek királya, főszerepben a hírneves Hans Mirendorff és Grit Hegesa. A film, Whitechapelben, London büntetői negyedében játszik, meséje végtelenül izgalmas, de mindvégig irodalmi értékű. — Apolló-mozgóban: Szombaton, csak egy napig, színpompás, megrázó drámai erejű olasz kép: El az asszonytól. Egy tragikus jóslat beteljesedésének története. Vasárnapról, az olasz Isacco kincse, rejtelmes történet, főszerepben a Cines-gyár művésze gyűjtése. — Uránia-mozgóban: Szombaton a Cezarina harmadik fejezete, A Kuan-Fu-i zsidó rabbinál, kerül bemutatásra. Vasárnap, csak egy napig, a francia Gaumont-filmek legszebbike, érdekfeszítő tartalma társadalmi dráma, Végzetes szépség.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF

Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ

Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv.-t.

Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Paranc József-utj) 43

Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.

Fiókkiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.

hivatal: Arad, Str. Alexandri 1.

Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Tagja-e már Ön a Tarbutnak?

Keresek

egy megbízható románul és magyarul beszélő rövid-, norinbergi- és papír-szakmában teljes jártassággal bíró **kereskedő-segédet** (Üzletvezetést értő előnyben részesül.) Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva. — Javadalmazás megegyezés szerint. Ajánlatok alanti címre küldendők

Finkelstein József Arad, Calea Banatului 4

RÁTH HERMANN TRIESTI NAGYKERESKEDŐ

az érdeklődők szives tudomására hozza, hogy **אתרונם לרבנים והדרסים**

NAGYRAKTÁR — BUKAREST, HOTEL „SIMPLON“ MEGNYITÓTTA

Fiókraktár: MÁRAMAROSS IGÉT, Rákóczi ut 45 ahol érdeklődőknek felvilágosítást ad: . . . . .

RÁTH JÓZSEF, DELÍGYMŰLCS-NAGYKERESKEDŐ

Üzletáthelyezés !!

Hochteitl Ignác bórke-reskedése áthelyeztetett Piata M. Viteazul 13 sz. alá (v. Széchenyi-tér, Wertheimer-ház.)

Legszolidabb kiszolgálás!

Grünwald és Péchy

Üvegesiszolda, tükörárugyár és épületüvegezési vállalata
Oradea-Mare, Str. Gerliczy-u'ca 16

tudatja, hogy tükörüvegszállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüvegeket és tükröket, tükrök újraoncsorozását. — Fintükrök I. II. III. rendű (10/16 coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh táblaüvegek állandó nagy raktára

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.

Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karisbaldi porcellán, díszmű- és konyhaberendezési cikkekből.

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-kénti

árban kaphatók

Glück Henrik gyárában

Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253 (volt Kolozsvári-u.) 71

Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegarukat, ködedényt és táblaüveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kltt érkeztek

Szerezze be lámpaárúsükségletét

Komlós Testvéreknél
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD

Kérjen árajánlatot

Szenszációs kedvesmény!

Négy hónapig

szeptember 1-től december 31-ig kapja az ÚJ KELETET és **ingyen**

ajándékképpen az ÚJ KELET ÉVKÖNYVÉT, melynek boltiára 50 lei less, ha beküld 120 LEI előfizetési díjat. Ne mulassa el ezt az alkalmat és fizesse elő a legolcsóbb, legtartalmasabb napilapra: az ÚJ KELET-re

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lel. Vastagabb betűvel 2 lel.
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lel.

Likőrszakmában, valamint a szesz-szakmában jártas nős izr. egyén állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 2538 I

Egy hálószoba-berendezés megvételre kerestetik. Ajánlatok — „Hálószoba” jelígre a kiadóhivatalba kérek.

Butorozott szobát keres két intelligens fiatalember. Cim: Gombos-nyomda — Minorita-utca.

Tégla- és agyagáru-gyárhoz társulnék tőkével. — Megkereséseket „Szakértő” jelígre a kiadóhivatalba kérek.

Talp és bocskor!

Állandó nagy készlet kifüggetlenül gyári készítményű, elsőosztályú talp 50—60 leles árban kg.-ként, ugyasintén elsőrendű bocskor kapható egészben és felvágva. — Kisnyben és nagyban

Sámson Manó bõrgyárában
Gyulagyár-utca 1.

Győrszaru raktár-ellenében. 1000
Telefon-szám: 886 — és — 887

Grósz Adolf

ortó. כשר vendéglője
Nagyvárad, (Zöldfa-u.)
Str. Nicolae Jorga 10

Keresünk:

bükkfa kezelőséghez alkalmas szakembert, ki a gőzölt bükkfa fémelést is érti. Kivánatos — ha csak kevésbé is — a román nyelv ismerete. 2582.

Ajánlatok: **Herman L. Heimovici, Str. Poetului 22 bis, Bucuresti** — kérek

Mérlegképes főkönyvelő,

perfekt román, kerestetik vidéki bankhoz. — Ajánlatok fizetési igénnyel a kiadóhivatalba kéretnek. — Jelige: „BANK.”

Timisoarai cég különleges likörök készítésére hosszabb gyakorlattal rendelkező 2578-1

LIKÖRKÉSZÍTŐ MESTERT

magas fizetéssel, azonnal alkalmaz.

Ajánlatok Fehér Olga hirdetési irodájába Timisoara, III., Str. Odobes-u 5. intezendők.

Raktárról azonnal szállítunk

bármily mennyiségben versenyenkívül árakban:

függő- és falilámpát, lámpatestet, üveg- és bádorgmécset, kézilámpást olaj- és gertyána, lapos- és mécséget, lámpabélet-lámpacsövet. — Csizmapatkót szeggel 24 számig, Mody- és francia csizmapatkó-szeget, recésfejű talpszeget; marha- és lóvakarót ónozva, egyenes- és könyök, füstösövet, kemenceajtót, parasztpipát, — valóni „Pyram” cipőkrémet üvegtégelyekben, paténtkapcsot, befőttkötöző-zsineget, vízes- és borospoharat, Zamfirescu- és Berindei-féle főző- és desszertcsokoládét gyári árban.

Kérjük a szükséges mennyiség megnevezésével — minket ajánlattételre felhíval

Fratii HUBSCH Testvérek
Simleul-Silvaniei — (Szilágyosmlyé.)

יצא לאור ספר
"דור רביעי"
על מסי הוליו
מאת הרב הנאמן משה שמואל
גלאזנר אביר דהק קלוזנבורג.
מחירו 100 לעי, מכורח 120 לעי.
הרוצה להשיגו ימנה אל המחבר שלימיא.

MEGÉRKEZTEK:

Reichhold, Flügger & Boecking-féle

*Kocsilakkok
Padlófénymazak
Zománcok
Butorlakkok stb.*

Beck, Koller & Co. féle

*Korongecsetek
Lakk- és mázoló-ecsetek
Marokecsetek stb.*

Eredeti német gyártmányu

*Földfestékek
Vegyifestékek
Meister—Lucius f. anilinek*

Továbbá:

*Peterswaldi Zinkweiss
Hegyikréta, bécsi fehér
Schellack, gyanta stb.*

Segesváry és Társai

festéknagykereskedés

Szilágyi Eleonora R.-T.

Ajánlat: likör, rum különlegességét. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210 Szász nagyraktár

Önálló, kaucióképes üzletvezető.

perfekt román, kerestetik vidéki fűszer- és vasnagyerkeskedés részére. Ajánlatok fizetési igény-nyel a kiadóhivatalba kéretnek. Jelige: „Nagykereskedés.”

A Temesvári Gyapjuipar Rt.
kolozsvári fióküzletében:
Gal. Viktoriei (Kossuth Lajos-u.) 24
eredeti gyári árakon kaphatók:
férfi- és női gyapjuszövetek
En-gros és en-detail!
HARISNYAÁRUK EN-GROS!

„AGRICOLA“

Általános Román Biztosító R.-társaság
Bukuresti

Alaptőke: 10,000.000 lei

ERDELYRÉSZI VEZÉRKÉPVISELŐSÉG

Cluj, Str. N. Iorga (v. Jókai-u.) No. 11
(saját hazában)

valamint alant felsorolt ügynökségei és az ezekhez beosztott ügynökségek mindegyike előnyös feltételek mellett átveszi a miniszteri rendelettel további működésükben felfüggesztett magyar, német és osztrák eredetű társaságoknál eddig elhelyezett összes ágazatbeli biztosításokat.

FÜGYNÖKSÉGEK: Cluj: Str. Regina Maria 1—3 sz. Banca Centrala, **Oradea-Mare:** Str. Reg. Ferdinand 7. Hillinger és Illyés bankháza. **Simleul-Silvaniei:** saját regieben (Kereskedelmi bank épületében). **Satu-Mare:** Piata Victoriei 6 sz. Banca Romana. **Sighetul-Marmatiei:** Pécsi és Fried építési vállalkozó cég. **Targul-Mures:** Potolky Péter, Str. Calarosilor No. 17. **Bistrita:** Marosvásárhelyi Takarékpénztár főköja. **Sf.-Gheorghie:** Dr. Kupferstich Armin ügyvéd. **Cristur-Seuculec:** Székelykereszturi Takarékpénztár R.-T. **Brasov:** Iosif Lányi, Str. Lunga No. 15. **Lupeni:** Fried Majer.

„Melissát“ kérjen, ha finom cukorkát akar!

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-ter) 88.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a helyi minden irányból és irányba. — — Fuvardíjviszterítést és feltitvisgálást iroda.

Csak egy ut vezet az erőhöz, egészséghez a páratlan határu

HIGIEA SOSBORSZESZ

Kapható mindenütt!

Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyszertár Gyár
1255 **OLUJ — KOLOZSVAR**

Óriási raktár őszi és téli férfi konfekcióban
Nagybani eladás! Jutányos árak!
Weisz Vilmos és Fia
Timisoara, — Löffler-palota.

Megérkeztek a „**HERCULES**”
1264 cipőáruházba Str. Reg. Ferd. 5
nagy választékban női- és férfi cipők

Börönd- és táska-műhely:

Wesselényi-u. 3 | Elvállal javításokat és új munkákat olcsón és pontosan

2500—1.

„METROPOL”-ban Caffé-restaurant

és elsőrangú cigányzene esténként (1206)

Minden házban fontos!

Az egészség érdekében nélkülözhetetlen a párnatoll-, vatta-, lószór- és gyapju-tisztítása, melyet gőzerőre és vegyitisztításra berendezett műhelyemben gyorsan és pontosan vállalok 1262

Raktáron tartok kész párnákat és tollat Mérsékelt árak! — Szolid kiszolgálás!

Stern Salamon Becskay-utca 9